

A REPOWEREU TERV: AZ EURÓPAI UNIÓ ENERGIAPOLITIKAI FORRADALMA A VÁLSÁGOK KORÁBAN

Lovas Dóra*

1. Bevezetés

2008 óta a válságok korát éljük, amely polikrízis,¹ számos egymással összefüggő kihívást hoz magával. Ezen válságsorozatba illik az orosz–ukrán háború okozta recesszió is. A tanulmány célja, hogy feltárja, hogyan alakítja át az orosz–ukrán háború okozta energiaválság és annak következtében alkotott REPowerEU² terv az EU energiapolitikáját, valamint hogy milyen feszültségek és paradoxonok keletkeznek az energiapolitikai és környezetpolitikai célok között. Továbbá célom annak vizsgálata, hogy az EU és tagállamai hogyan reagálnak a közös energiapolitikai célok elérésére, különös tekintettel a tagállamok szuverenitásának és a közösségi döntéshozatal közötti egyensúlyra.

A 2022-es év különösen sok kihívást jelentett az Európai Unió (továbbiakban: EU vagy Unió) számára, mivel a Covid-19 járvány után újabb komoly válsággal kellett szembenéznie. Miközben háború dúlt a keleti szomszédságában, az energiaárak Európában soha nem látott szintre emelkedtek, gazdasági nehézségeket okozva. Ez az energiaválság egy olyan Európai Uniót érintett, amely éppen kilábalóban volt a COVID-19 járványból, és közben egy nagy politikai program, az Európai Zöld Meg-

* Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. A tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24-4 kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból Finanszírozott szakmai támogatásával készült.

¹ Jonathan Zeitlin – Francesco Nicoli – Brigid Laffan: Introduction: The European Union beyond the polycrisis? Integration and politicization in an age of shifting cleavages. *Journal of European Public Policy*, Vol. 26., No.7. (2019) 963–976. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1619803>

² Az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: REPowerEU terv. Brüsszel, 2022.5.18. COM (2022) 230 final. A továbbiakban: REPowerEU terv.

állapodás³ megvalósításának kezdetén járt. A Von der Leyen vezette Bizottság által a 2019-es európai választásokat követően indított elképzelés célja az volt, hogy az Unió egy, az eddigi legambiciózusabb zöld átmenethez kapcsolódó politikai csomagot alkoss. A Zöld Megállapodás a 2018-as Energiaunió elképzeléseire építve drámai módon akarja átalakítani az európai energiaipart, arra ösztönözve az EU-t, hogy átfogó szabályokat és célkitűzéseket fogadjon el egy olyan területen, amelyen a tagállamokkal megosztva rendelkezik hatáskörrel. Ráadásul az energiapolitika csak a 2009-es Lisszaboni Szerződéssel vált a tagállamokkal megosztott hatáskörű uniós politikává.⁴

Ezek az ambiciózus célok, a jelenlegi válságokkal tarkított energiahelyzet és az a tény, hogy az energiapolitika egy több kormányzati szint (EU és tagállami) által érintett terület, felveti azt a kérdést, hogy vajon az EU valóban képes megvalósítani a stratégiáját és elképzeléseit az energiakérdésekben.

Az orosz–ukrán háború energiapolitikai vonatkozása megkérdőjelezhetetlen. Elég csak azon adatokat megnézi, amelyek szerint a háború kitörése után Oroszországból az Európai Unióba importált földgáz 2021 augusztusához képest 2022 szeptemberére 33%-kal csökkent.⁵ A folyamat arra készítette az EU-t, hogy gondolja át energiapolitikáját, nemcsak energiabiztonsági, de külpolitikai vonatkozásban is. Az átalakítás azonban nem egyszerű, hiszen ezen előbb említett két aspektus kollízióba kerülhet más politikák célkitűzéseivel (pl. környezetpolitika), illetve az EU és a tagállamok között is felmerülhetnek szuverenitás-kérdések. Ezért két komplex kérdéskör vizsgálatára vállalkozom tanulmányomban. Egyrészt az energiapolitika és a környezetpolitika kollízióját elemzem a REPowerEU tervvel összefüggésben. Erre azért kerül majd sor, mert egyik hipotézisem szerint ezen dokumentum a Zöld Megállapodástól eltérően a fenntarthatóság környezeti oldala helyett a gazdasági oldalra, azaz az energiabiztonságra helyezi a hangsúlyt, egyfajta válaszként a háború okozta energiaválságra. És bár a Zöld Megállapodásra épít, intézkedései a 2050-re célul kitűzött klímasemlegesség eléréséhez nem elegendők.⁶

Másrészt azt szeretném megvizsgálni, hogy a válságok (a Covid-19 járvány, valamint az orosz–ukrán háború) hatására a tagállamok szuverenitásuk oldaláról hogyan állnak ahhoz, hogy az EU számos kérdésben közösségi szinten válaszol e területen fellépő problémákra, szorosabbra fogva az országok energiaszektorát. Mivel második hipotézisem szerint bár a tagállamok a háború okozta válság hatására támogató magatartást tanúsítanak a közös európai energiapolitika erősítése kapcsán, több teret engedve az EU-nak, viszont az eltérő geológiai, politikai, gazdasági helyzetek miatt az EU mégis számos kivételt enged, amelyek az integráltabb energiapolitika és a 2050-re

³ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai zöld megállapodás. Brüsszel, 2019.12.11. COM(2019) 640 final. A továbbiakban: Európai Zöld Megállapodás vagy Zöld Megállapodás.

⁴ Thibault Besnier: Repower EU: The authority turn for the EU in energy policies? *Bruges Political Research Papers*, Vol. 91. (2023) 1–32.

⁵ Az Európai Unió Tanácsa: *Honnan származik az Unió által felhasznált gáz?* <https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/eu-gas-supply/>.

⁶ A Zöld Megállapodás és a Klímatörvény sem egyértelmű abban, hogy melyik konkrét dátumra kell elérni a klímacélokat, csupán annyit mondanak, hogy 2050-ig.

kitűzött zöldcélok elérése ellen hatnak. Ezen utóbbit azért feltételezem, mert bár ezek a kivételek az Unió által megengedetten rövidtávon állhatnak fent, tapasztalatból tudjuk, hogy még egy rövid engedékenységnak is milyen hosszútávú káros hatásai lehetnek a környezetpolitikára.⁷

A tanulmány kvalitatív megközelítést alkalmaz, amely magában foglalja a szakirodalmi kutatást és dokumentumelemzést. Elsősorban az érintett témákhoz kapcsolódó nemzetközi és hazai szakirodalom áttekintésére kerül sor, különös figyelmet fordítva a REPowerEU tervről, az EU energiapolitikájáról, valamint az orosz–ukrán háború hatásairól szóló elemzésekre. A dokumentumelemzés során a REPowerEU terv és az EU energia- és környezetpolitikai célkitűzéseinek összefüggéseit vizsgálom. Az EU és tagállamai közötti szuverenitás kérdéseit is részletesen elemzem, feltárva, hogy milyen mértékben befolyásolják a tagállamok nemzeti érdekei az uniós energiapolitika közösségi szintű megvalósítását. Az elemzés az EU dokumentumaiból, nyilatkozataiból kiindulva dolgozza fel a közös energiapolitikai intézkedésekre adott európai uniós szintű válaszokat.

2. A REPowerEU terv: paradoxonok és kihívások az energiabiztonság terén

Az Európai Unió a háború kitörése után hamar megkezdte a folyamatot, hogy lemondjon az orosz fosszilis tüzelőanyagok használatáról, bár lassabban, mint azt az orosz agresszióval szembeni kritikusok megkövetelték volna.⁸ A háború kezdetekor Oroszország leállította a gázszállítást a Jamal vezetéken, majd az Északi Áramlat 1-en keresztüli szállítást 2022 szeptemberében ért véget, miután két víz alatti vezeték és az Északi Áramlat 2 egyik vezetéket több helyen felrobbantották, a mai napig tisztázatlan körülmények között. Az EU tagállamainak orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való eltérő mértékű függősége bonyolította a gyors cselekvésre irányuló erőfeszítéseket. Végül az Európai Tanácsban az állam- és kormányfők megállapodtak az orosz földgáz, kőolaj és szén importjától való uniós függőség fokozatos megszüntetéséről. 2022. március 8-án, alig néhány héttel a háború kezdete után, az EU Bizottság egy tervet (REPowerEU) vázolt fel, amelyben célul tűzte ki, hogy az év végére kétharmaddal csökkenti az orosz gázimportot, és 2030 előtt megszünteti a függőséget.⁹ A REPowerEU tervet hivatalosan 2022. május 18-án mutatták be.¹⁰ A terv a Zöld Megállapodáshoz kapcsolódó „Irány az 55%!” javaslatának végrehajtására épül, azaz, hogy az EU 2030-ra legalább 55%-kal csökkentse a nettó üvegházhatású gáz-kibocsátást, 2050-re pedig klímasemlegességet érjen el. A REPowerEU tervnek három jól elkülöníthető pillére van: az

⁷ International Energy Agency: World Energy Outlook. <https://tinyurl.com/3nkbx8> Covid-19 járvány után a szén-dioxid kibocsátás rekordszintet ért el.

⁸ Miranda Schreurs: Implications of the Russian War on Ukraine for Climate Policy and the Geopolitics of Energy. *Canadian Journal of European and Russian Studies*, Vol. 16., No. 2. (2023) 90–113. <https://doi.org/10.22215/cjers.v16i2.2765>

⁹ Kira Taylor: EU Rolls Out Plan to Slash Russian Gas Imports by Two Thirds before Year End. *Euractiv*, 2022. 03. 09. <https://tinyurl.com/bdf88utr>

¹⁰ Európai Bizottság: REPowerEU: Közös európai fellépés a megfizethetőbb, biztonságosabb és fenntarthatóbb energiáért. Sajtóközlemény. Strasbourg, 2023. 05. 15. <https://tinyurl.com/4999wb3w>

energiamegtakarítás, a tiszta energiára való átállás és az energiaellátás diverzifikálása. A dokumentum több uniós jogszabály módosítását hozta magával. Azonban fontos megemlíteni, hogy nem minden része eredményezett jogalkotási folyamatot, egyes javaslatok a Bizottság közleményeiként lettek bemutatva.

Ami pedig a külpolitikai lépéseket illeti, e területen a szankciós csomagok váltak fontos eszközzé az Oroszországtól való energiafüggetlenség elérésében. Az EU által 2022. április 8-án kiadott, augusztus 1-jén hatályba lépett ötödik szankciós csomagban a tagállamok megállapodtak az orosz szénimport teljes tilalmában. A 2022. június 03-án kiadott hatodik szankciós csomagban az EU teljes importtilalmat vezetett be az orosz tengeri nyersolajra. Ezen korlátozások az orosz olajimport csaknem 90%-át érintették. Az intézkedések látszólag erősítették az EU hatáskörét a közös energiapolitika terén, de már itt is kivételeket tettek Magyarország, Bulgária és Horvátország számára, figyelembe véve jelentős energiafüggőségüket Oroszországtól.¹¹ Ezt az anomáliát az EU is észlelte és a háború kitörésének egyéves évfordulóján kiadta a tizedik szankciós csomagot,¹² majd fél évvel később a tizenegyediket. Mindkettő célja, hogy megnehezítse a szankciók megkerülését.¹³ 2025 januárjában az EU meghosszabbította július 31-ig az Oroszországgal szemben bevezetett gazdasági szankciókat.¹⁴ Az Európai Unió orosz földgázra, kőolajtermékekre és szénre vonatkozó szankciói hosszú távra szólnak, így Oroszország jelentős bevételi forrásokat veszít el, még akkor is, ha 2022-ben Európa még mindig jelentős összegeket fizetett számára a kisebb mennyiségű importált energiáért. Hiszen Ukrajnán és a Török Áramlat gázvezetéken keresztül jelenleg is áramlik a földgáz Európába.¹⁵ Azonban Ukrajna figyelmeztette a kelet-európai országokat, amelyek jelenleg e vezetékeken keresztül érkező orosz gázimportra támaszkodnak, hogy valószínűtlen, hogy meghosszabbítják azt a gázszállítási megállapodást, amely lehetővé teszi, hogy a Gazprom gázt szállítson Ukrajnán keresztül (a szerződés 2024 végén járt le).¹⁶

A fentiek alapján első látásra a REPowerEU terv erősíti a Zöld Megállapodásban foglalt zöld célok elérését, hiszen céljai között szerepel az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség mihamarabbi redukálása, úgy, hogy felgyorsítja a tiszta átállás

¹¹ A Tanács a csővezetékeken érkező nyersolaj tekintetében kivételes esetben eltekint a szankciók alkalmazásától olyan esetekben, amikor az energiaellátás más módon nem megoldható.

¹² Az Európai Unió Tanácsa: *Egy évvel Oroszország Ukrajna elleni teljes körű inváziójának és agresszív háborújának megindítása után az EU elfogadta a gazdasági és egyéni szankciók 10. csomagját*. Sajtóközlemény. 2023. 02. 25. <https://tinyurl.com/yc8s6nyu>

¹³ Az Európai Unió Tanácsa: *Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja: az EU elfogadta a gazdasági és egyéni szankciók 11. csomagját*. Sajtóközlemény. 2023. 06. 23. <https://tinyurl.com/mwpyu22d>

¹⁴ Az Európai Unió Tanácsa: *Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja: a Tanács további hat hónappal meghosszabbította a gazdasági korlátozó intézkedéseket*. Sajtóközlemény. 2025. 01. 27. <https://tinyurl.com/2p9vz5kj>

¹⁵ Stuart Elliott: Russian Pipeline Gas Flows to Europe Slip Further in November. *Canadian Journal of European and Russian Studies*, Vol. 16., No. 2. (2023) 90–113.

¹⁶ Victor Jack – Gabriel Gavin: Bulgaria-Turkey Deal Opens the Door for Russian Gas. *Politico*, 2023. 08. 25. <https://tinyurl.com/3uy37wmy>

megvalósítását és megerősíti a tagállamok összefogását az energiaunió létrehozása kapcsán. De vajon tényleg sikerül elérni 2050-re a teljes klímasemlegességet?

Az EU első jelentős politikai válasza Oroszország Ukrajna elleni inváziójára az Európai Bizottság által 2022 márciusában és májusában két közleményben bemutatott REPowerEU terv volt, amelynek egyik fő célja, hogy Oroszország ne használja fegyverként az energiát Ukrajna támogatása miatt az EU ellen. Az Unió hárompontos stratégiája – energiamegtakarítás/energiatakarékosság, tiszta energia termelése és az energiaforrások diverzifikálása – egy integrált megközelítést képvisel, amely a technológiai megoldásokat geopolitikai szempontokkal ötvözi. A terv első két célja – energiamegtakarítás és a szén-dioxid-mentes energia termelése – nem újdonság, mivel ezek összhangban állnak az Európai Zöld Megállapodással.¹⁷ Az új elem az EU azon elhatározása, hogy diverzifikálja az energiaellátását, radikálisan átalakítva saját energiabiztonságát, mind a fosszilis energiahordozók használatának csökkentését, mind az orosz gáz szállításának fokozatos leállítását tekintve.¹⁸ A terv három célja közül míg az energiatakarékossági elköteleződés a piac keresleti oldalára hat, addig a szén-dioxid-mentes energia termelése inkább a kínálati oldalra van hatással.

Mivel az energiaszektor felelős az üvegházhatású gáz kibocsátás 75%-áért, fontos, hogy ez az ágazat minél gyorsabban a lehető legzöldebbé váljon. Ennek eléréséhez a REPowerEU terv jogalkotási javaslata a már meglévő energiahatékonysági célkitűzések emelésére irányul. A terv következtében három európai uniós jogszabály módosítására került sor: a Megújulóenergia irányelv,¹⁹ az Épületek Energiahatékonyságáról szóló irányelv²⁰ és az Energiahatékonysági irányelv²¹ módosítására; míg a terv többi része csak az Európai Bizottság közleményeként él tovább, például az EU Napelemenergia stratégiája,²² vagy a megújuló energia projektek engedélyezési eljárásainak felgyorsítására tett ajánlás.²³ Fontos megemlíteni, hogy a közlemény a Bizottság által közzétett szakpolitikai dokumentum, amely akkor kerül elfogadásra, amikor egy adott kérdéssel kapcsolatos álláspontját kívánja megosztani, viszont ez nem rendelkezik jogalkotói hatalommal.

¹⁷ Amelia Hadfield – Mustafa Demir: *UK, EU and Third Party Energy Security Issues 2024 and Beyond*. Centre for Britain and Europe Department of Politics University of Surrey, 2024.

¹⁸ European Commission: *REPowerEU: Joint European Action for More Affordable, Secure And Sustainable Energy*. <https://tinyurl.com/3yrs3z5j>

¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/2001 irányelve (2018. december 11.) a megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának előmozdításáról, HL L 328, 2018.12.21., 82–209. o.

²⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1275 irányelve (2024. április 24.) az épületek energiahatékonyságáról, HL L 2024/1275, 2024.5.8.

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1791 irányelve (2023. szeptember 13.) az energiahatékonyságról és az (EU) 2023/955 rendelet módosításáról, HL L 231, 2023.9.20., 1–111. o.

²² A Bizottság Közleménye: Az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Uniós napenergia-stratégia, COM(2022) 221 final.

²³ A Bizottság (EU) 2022/822 ajánlása (2022. május 18.) a megújulóenergia-projektek engedélyezési eljárásainak felgyorsításáról és az energiavásárlási megállapodások elősegítéséről, C/2022/3219. HL L 146., 2022.5.25., 132–138. o.

3. Energiamegtakarítás

A dokumentum az energiamegtakarítás szót használja, azaz, hogy csökkentenünk kell a felhasznált energia mennyiségét, nem elég csupán energiahatékonyságra törekednünk. Ezen utóbbi oka, hogy az energiahatékonyság-javulás olyan következményekkel járhat, amelyek a környezet szempontjából hátrányosak is lehetnek, növelve akár még az energiafelhasználást is.²⁴ Viszont ahhoz, hogy energiát takarítsunk meg, elengedhetetlen az épületek energiahatékonyságának javítása, amit az EU is felismert. 2023-as adatok szerint az épületek fűtésében a földgáz a felhasznált energia 39 %-át, a kőolaj 11 %-át, a szén pedig körülbelül 3 %-át tesz ki. Az épületek fosszilis tüzelőanyagok felhasználásával történő fűtése és hűtése az Európai Unió károsanyag kibocsátásának 13%-áért felelős. Az épületek villamosenergia-felhasználása további 14%-ot tesz ki.²⁵ Így az egyik módja annak, hogy csökkentsük az orosz fosszilis energiahordozók iránti keresletet és elérjük a nettó klímasemlegességet, az energiamegtakarítás energiahatékonyságon keresztüli növelése. A Bizottság által tett javaslatok eredményeképpen elfogadott módosítások felgyorsítják az épületek energetikai felújítását, valamint szigorúbb energiahatékonysági előírások kerültek bevezetésre az új és meglévő épületek esetében. A cél, hogy a tagállamok erőteljesebben támogassák az energiahatékony épületek építését és felújítását.²⁶ Módosításra került az Energiahatékonysági irányelv is, amely kezdetben 9%-os energiafelhasználás-csökkentési célt tartalmazott. A REPowerEU javasolta, hogy ezt emeljék 13%-ra, de a 2023 októberében elfogadott irányelv módosítás egy kicsivel enyhébb, 11,7%-os célt tűzött ki 2030-ra.²⁷

Az energiafüggettség és -felhasználás csökkentésével, a termelési szintek fenntartásával az energiahatékonyság növeli az energiabiztonságot, csökkenti az árakat és minimalizálja a környezeti hatásokat, ezáltal egyidejűleg kezelve az „energia-háromszög” minden dimenzióját: a megfizethetőséget, biztonságot és fenntarthatóságot.²⁸

Ezek fényében vajon elegendők a REPowerEU kezdeményezései a 2030-as és 2050-es célok eléréséhez? Ha a 2005 és 2022 közötti adatokat nézzük, az EU épületeinek kibocsátása 17 év alatt 29%-kal csökkent, viszont a 2030-as klímacélokhoz, az épületek kibocsátását további 55%-kal kell csökkenteni a 2022-es szinthez képest, ami azt jelenti, hogy az eddigi éves csökkentéseknek majdnem háromszorosára kell nőniük. 2016 és 2020 között az EU épületeinek évente 1%-át újították fel, a nem lakóépületek esetében ez az arány mindössze 0,6% volt.²⁹ Ennek fényében nehéznek tűnik a 2030-ra kitűzött célok el-

²⁴ Julia K. Steinberger – Johan Niel – Dominique Bourg: Profiting from negawatts: Reducing absolute consumption and emissions through a performance-based energy economy. *Energy Policy*, Vol. 37. No.1. (2009) 361–370. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2008.08.030>

²⁵ European External Action Service: European Neighbourhood Policy. <https://tinyurl.com/42x7zpta>

²⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1275 irányelve.

²⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1791 irányelv, 4.cikk.

²⁸ Ernesto Bonafé: Revisiting the Energy Trilemma in the European Union. *Global Energy Law and Sustainability*, Vol. 3., No.1. (2022) 18–38. <https://doi.org/10.3366/gels.2022.0066>

²⁹ Jette Bredahl Jacobsen – Constantinos Cartalis – Suraje Dessai – Laura Díaz Anadón – Ottmar Edenhofer – Vera Eory – Lena Kitzing – Elena Lopez-Gunn – Lars J. Nilsson – Keywan Riahi – Joeri Rogelj – Nicolaas Schrijver – Jean-Francois Soussana – Maarten Van Aalst : *Towards EU climate neu-*

érése. További probléma az is, hogy nincs egységesített meghatározás az energiafelújítási ütemről és nem lehetséges alaposan felmérni az épületek energiahatékonyságának legújabb trendjeit, valamint a COVID-19 világjárvány, az azt követő gazdasági helyreállítási intézkedések vagy az energiaválság hatásait sem. A szakirodalom abban egyetért, hogy létezik egy energiahatékonysági rés, amely arra ösztönöz, hogy a tagállamok több energiahatékonysági beruházást hajtsanak végre a klímacélok elérése érdekében.³⁰ Az uniós tagállamok többsége csökkentette az épületszektorból származó üvegházhatásúgáz-kibocsátást, ugyanakkor Máltán, Litvániában, Romániában és Luxemburgban növekedés volt tapasztalható. Németország, Olaszország, Lengyelország, Hollandia és Belgium együttesen az uniós épületszektor szén-dioxid-kibocsátásának mintegy 60%-áért felelős. Ezen országok épületállománya viszonylag magas kibocsátási szinttel jár.³¹ Amellett sem lehet elismerni, hogy a tiszta energia megoldások alkalmazásáról vagy az épületek szigeteléséről hozott döntéseket cégek és háztartások hozzák meg, de a modernizáció ütemét gyenge gazdasági ösztönzők hátráltatják. Az EU legtöbb tagállama nem változtatott ezen a helyzeten: az átlagos villamosenergia-jövedéki adók több mint kétszeresei a földgáz adóinak, és a legtöbb adózási rendszer nem illeszkedik az EU klíma- és energia célkitűzéseikhez, valamint nem ösztönzik a tiszta technológiákba történő beruházásokat. Lássuk például az energiaadó irányelvet³² és az EU válságok hatására megengedő állami támogatásokat szabályozó előírásait, amelyek lehetővé teszik a fosszilis energiaforrások támogatását, torzítva a versenyt és gátolva az energiaátmenetet.³³

A fentiekben leírtak alapján álláspontom szerint jelenleg a tagállamok nem haladnak elegendő mértékben a 2030-as célok felé.

4. A tiszta energiaátmenet

A Megújulóenergia irányelv (2018) eredetileg 32%-os megújuló energia célkitűzést tartalmazott 2030-ra. A Bizottság 2021-ben ezt a célt 40%-ra emelte, majd Ukrajna inváziója után a REPowerEU terv által javasolt új cél már 45% lett, az összes megújuló energiaforrás használatának növelését szorgalmazva, különösen a szél- és napenergiát.³⁴ A 2023-ban módosított irányelv azonban enyhébb, egy 42,5%-os cél-

trality. Progress, policy gaps and opportunities. Assessment Report 2024. Luxembourg, European Scientific Advisory Board on Climate Change, 2024.

³⁰ Tim Mandel – Lukas Kranzl – Eftim Popovski – Frank Sensfuß – Andreas Müller – Wolfgang Eichhammer: Investigating pathways to a netzero emissions buildingsector in the European Union: what role for the energyefficiency first principle? *Energy Efficiency*, Vol. 16., No. 4. (2023) 1–29. <https://doi.org/10.1007/s12053-023-10100-0>

³¹ Kaisha Huhta – Leonie Reins: Solidarity in European Union law and its application in the energy sector. *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 72. (2023) 771–791. <https://doi.org/10.1017/S002058932300026X>

³² A Tanács 2003/96/EK irányelve (2003. október 27.) az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről, *HL L 283, 31/10/2003., 0051–0070. o.*

³³ Ugnė Keliuskaitė – Ben McWilliams – Giovanni Sgaravatti – Simone Tagliapietra: How to finance the European Union's building decarbonisation plan. *Bruegel*, 2024. 07. 02. <https://tinyurl.com/4fuyewnr>

³⁴ REPowerEU terv i. m.

értéket jelöl meg 2030-ig.³⁵ A Bizottság a tervben azt is javasolja, hogy a tagállamok egyszerűsítsék a megújuló energia projektekkel kapcsolatos adminisztratív eljárásokat, azonosítsák a megújuló energia telepítésére alkalmas szárazföldi és tengeri területeket, figyelembe véve a környezeti hatásokat,³⁶ amelyre 12 hónapos határidőt ajánl.³⁷ Ami a határidőket illeti, a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos eljárásoknál maradt a megvalósításra a legfeljebb 12 hónapos határidő, amely rendkívüli események esetén 6 hónappal meghosszabbítható.³⁸ A Parlament ennél rövidebb határidőket javasolt, de a Tanács álláspontja miatt maradt a főszabály szerinti 12 hónap. Pedig a megújuló energia projektek engedélyezési folyamatának hossza egy kulcsfontosságú tényező. Az ilyen eljárások jelenleg több évig is eltartanak, mivel azokat gyakran lassítják a helyi szintű ellenállások, a válságok vagy a jogi akadályok (pl. a környezetvédelmi jogszabályok). A megújuló energia projektek iránti ellenállás egyre inkább polarizálódik. Például Franciaországban több 2021-es regionális választási jelölt kampányát a szárazföldi szélerőművek elleni fellépés köré építette. Ez azt mutatja, mintha az EU hatalmával szembeni szuverenitás alapú ellenállás áthelyeződne az állami helyett a helyi szintre.³⁹

5. Az energiabiztonság

Először nézzük meg az energiabiztonság megvalósíthatóságának lehetőségét külső szempontból! A REPowerEU tervvel az Unió az orosz földgáz importját részben más országokból származó fosszilis energiaforrással kívánja helyettesíteni. Azonban a váltás a cseppfolyósított földgáz (a továbbiakban: LNG) importálására és az ezzel kapcsolatos hosszú távú infrastruktúrába történő befektetés negatív hatásokat gyakorolhat a Zöld Megállapodással kitűzött klímacélokra.

A háború kezdete után a kiesett földgáz többnyire az Amerikai Egyesült Államokból (a továbbiakban: USA) érkező LNG-behozattal került helyettesítésre. Az adatok alapján 2023-ra a 2022-es évhez képest az EU szinte megduplázta az LNG-importját az Unióba az ukrán háború kitörését követően. Azonban a cseppfolyósított földgázra (LNG) való áttérés tovább nehezíti a klímacélok elérését, mivel a beszerzési lánc – különösen a cseppfolyósítás és szállítás – során jelentősen magasabb szén-dioxid-kibocsátás történik, mint a hagyományos csővezetékes földgáz esetében.⁴⁰ Továbbá a

³⁵ A Tanács 40%-os, az EP 55%-os célt javasolt a jogalkotás során.

³⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/42/EK irányelve (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról. HL L 197, 2001.7.21., 30–37. o.

³⁷ Az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: REPowerEU. Brüsszel, 2022.5.18. COM (2022) 230.

³⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/2413 irányelve (2023. október 18.) az (EU) 2018/2001 irányelvnek, az (EU) 2018/1999 rendeletnek és a 98/70/EK irányelvnek a megújuló energiaforrásokból előállított energia előmozdítása tekintetében történő módosításáról, valamint az (EU) 2015/652 tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 2023/2413, 2023.10.31., 16a) cikk.

³⁹ Besnier i. m.

⁴⁰ Avishek Bose – Jonathan Cohen – Bassam Fattouh – Oliver Johnson – Gabriele Spilker: *Voluntary markets for carbon offsets: Evolution and lessons for the LNG market*. Oxford, Oxford Institute for

tagállamok felől megnövekedett kereslet az LNG iránt speciális és drága infrastruktúrát igényel. Az ilyen típusú infrastruktúrába történő beruházások a REPowerEU terv részét képezik. Ez azért paradox, mert az LNG jobban szennyezi a környezetet, mint a vezetéken érkező földgáz, amely hosszú távon veszélyeztetheti a klímacélokat és nem csökkenti az energiafüggőséget, csak áthelyezi a hangsúlyt más beszállítóra.⁴¹

A Zöld Megállapodás célja a fosszilis energiahordozók teljes elhagyása, viszont a REPowerEU terv által ösztönzött befektetés az LNG infrastruktúrába hosszabb távú elköteleződést jelenthet ezen fosszilis energiaforrás iránt. Ezzel a klímacélok háttérbe szorulnak az energiabiztonsági megfontolásokkal szemben, hiszen az energiafüggőség már nem egy adott fosszilis energiahordozótól, hanem csupán egyetlen harmadik országtól (Oroszországtól) való függésre redukálódik – miközben a külpolitikai kitettség változatlan marad.

Az Oroszország elleni kezdeti szankciók, amelyek a földgázimport csökkentésére irányultak, bebizonyították, hogy azokat nem lehet csupán tiszta energiaforrásokkal pótolni. Ami már most is látszik, hogy az EU teljes energiahálózatának diverzifikálása, miközben az orosz olaj- és gázfogyasztás végleges megszüntetésére törekszik, óriási kihívást jelent.

A diverzifikálásnak az energiabiztonsággal összefüggésben két jelentése van. Először is az energiabiztonság megvalósítható, ha az EU-nak Oroszország mellett és helyett több, más ország szállít fosszilis energiaforrást, így például földgáz kapcsán előnyben részesítve Norvégiát, Katart, valamint az észak- és szaharai-afrikai beszállítókat (annak ellenére, hogy ezen utóbbiak szintén küzdenek emberi jogi problémákkal). Másodsor: a diverzifikációnak az energiaforrások között is meg kell valósulnia, hiszen jelenleg még elképzelhetetlen teljesen a tiszta energiára való átállás. Így az EU-ban a következő sorrendiség jellemző: az olajszállítmányok csökkentése az első, miközben továbbra is a földgázra támaszkodik, de úgy, hogy csökkenti a gázvezetékes – főként orosz – szállítmányokat, miközben növeli az LNG cseppfolyósított földgáz felhasználását. Azonban ennek következményeként az EU – legalábbis középtávon – egyre inkább beágyazódik a globális földgázpiacba, saját sebezhetőségeivel, mint például az LNG-terminálokkal kapcsolatos problémáival együtt. Az EU számára a kihívás nem csupán az alternatív energiaforrások biztosítása, hanem egy erős és versenyképes jelenlét – vásárlóként és befektetőként – kialakítása egy olyan piacon, amelyet nagyrészt a hosszú ideje domináló szállítók (pl. USA, Katar) irányítanak.⁴²

A REPowerEU eredményei bizonyos szempontból pozitívnak tűnnek. Nehéz lenne vitatkozni azzal, hogy a hosszú távú függőség áthelyezése néhány, az árak szempontjából volatilis energiaforrástól az önellátás, az energiafüggetlenség felé, alapvetően jó lépés. Viszont ez az irány megfelelő egyensúlyt kíván meg a szállítók és az egyes ener-

Energy Studies, 2021.

⁴¹ Carl Hurkmans: *Reducing Russian energy dependence but REPowering the EU's Green Transition? A case study on the extend of Climate Policy Integration in REPowerEU*. Belgium, Ghent University, 2023.

⁴² Hadfield–Demir i. m.

gíaforrások között úgy, hogy közben nem alakulnak ki újabb függőségek és segítik a klímacélok elérését is.

Az energiabiztonság megvalósíthatóságának van egy belső oldala is, hiszen az energiafüggétlenség érdekében a tagállamok közötti együttműködésnek is javulnia kell. A háború 2022. februári kitörése után a földgázpiacon fokozatosan romlott a helyzet. Oroszország fegyverként használta a fosszilis energiaforrásokat, amely szorosabbá tette az EU tagállamai közötti energiapiacot. Annak céljából, hogy csökkenjen az orosz energiától való sebezhetőség, 2022. december 19-én a Tanács elfogadott egy vészhelyzeti rendeletet, amely a tagállamok közötti szolidaritás és kínálat erősítésére irányult a gázvásárlások jobb koordinálásának kialakításával és megbízható árak elérésével.⁴³ E célokat szolgálja az új EU Energiaplatform létrehozása is, amely lehetővé teszi az EU-ban a szükséges földgáz-kereslet összegyűjtését és a földgáz koordinált vásárlásának elősegítését. Az Európai Szén- és Acélközösség mintájára létrehozott platform célja, hogy növelje az EU tárgyalási erejét a globális energiapiacon, ahelyett, hogy a gyakran versengő tagállami igények külön-külön érvényesülnének. Az energiabiztonsági előnyök így: a koordinált energiavásárlások külső piacról, és egy „biztonságos energiaunió” fokozatos létrehozása a belső piacon. Azonban megjegyzendő, hogy jelenleg a platform csak egy közvetítő mechanizmusként működik, nem pedig közvetlen vásárlási platformként, így további fejlesztést igényel.⁴⁴

Az orosz–ukrán háború eredményeképpen megemelkedett energiaárak az EU energiapolitikájának változását hozták magukkal, közelebb hozva az Uniót a klímavédelmi céljaihoz. Ez a változás jelentős növekedést eredményezett a megújuló energiaforrások részarányában, azonban feszültséget okozott az EU közép- és hosszú távú klímacéljai és az orosz gázvezetéken kívüli alternatívák azonnali keresése között. Bár konszenzus van az EU-ban, hogy a megújuló energiaforrásokra való átállás idővel „energia-önellátáshoz” vezethet, ennek megvalósíthatósága középtávon kihívást jelent a jelentős idő- és pénzügyi kötelezettségvállalások miatt. Az energiabiztonságot és a klímavédelmi célokat kölcsönösen összefüggő kihívások jellemzik, amelyek enyhítése érdekében az EU az eltérő célokat gyakran külön, meglehet összekapcsolt szempontként kezeli, akár a REPowerEU tervében is. Mindazonáltal a szélesebb körű függőség kérdése továbbra is kihívásként jelenik meg, még a megújuló energiaforrásokra való teljes átállás esetén is. Az EU, mint a világ egyik legnagyobb gazdasága, függőséggel néz szembe. A zöld átmenet felborítja a globális hatalmi egyensúlyt, amely következtében ez a folyamat előnyöket és kockázatokat is jelent. Egyrészt csökkenti a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőséget, amely azonban magas politikai és gazdasági költségekkel jár (lásd orosz–ukrán konfliktus). Másrészt új függőségeket is teremthet, például a kritikus

⁴³ A Tanács (EU) 2022/2576 rendelete (2022. december 19.) a szolidaritásnak a gázbeszerzések jobb koordinálása, megbízható ár-referenciaértékek és a határokon átnyúló gázkereskedelem révén történő fokozásáról, HL L 335, 2022.12.29., 1. o. <https://tinyurl.com/mu73z7hh> A Tanács (EU) 2023/2919 rendelete (2023. december 21.) az (EU) 2022/2576 rendeletnek az alkalmazási időtartam meghosszabbítása tekintetében történő módosításáról, HL L 2023/2919, 2023.12.29.

⁴⁴ Pamela Mary Barnes – Thomas C. Hoerber: Linking the discourse on sustainability and governance. In: Pamela Mary Barnes – Thomas C. Hoerber (szerk.): *Sustainable development and governance in Europe. The evolution of the discourse on sustainability*. London, Routledge, 2013. 19–33.

nyersanyagok gyártóitól. Ennek elkerülése érdekében biztosítani kell a kínálat diverzifikálását. Az EU elkötelezettsége a 100%-os tiszta energiára való átállás mellett és a klímasemlegesség elérése 2050-re nem biztos, hogy elegendő lesz ahhoz, hogy biztosítsa saját energiabiztonságát és globális versenyképességét, különösen akkor, ha más nagy gazdaságok továbbra is erőteljesen támaszkodnak a fosszilis tüzelőanyagokra.

A pozitív eredmények érdekében gyors, kollektív intézkedések kellenek Európában. Az EU tagállamainak energiaigényeinek koordinálása és megerősítése jó kezdet, de az egész folyamatot EU-szinten kellene intézményesíteni, és megszerezni a globális energiapiacokon. Vajon segítene-e ezen célt szolgáló további – esetleg szupranacionális – hatáskörök biztosítása egy EU-intézménynek (például a kereskedelmi politikához hasonlóan)? Bár e hatáskörök kezdetben az energiabiztonság és -önellátás érdekében kerülhetnek a Bizottsághoz, hosszabb távon előmozdíthatják az uniós energiapiac egységesítését és a közös külső fellépés kialakítását is.

6. A REPowerEU terv rövid, vagy hosszútávú terv?

Az első kérdés az, hogy újra kell-e építeni a kapcsolatokat Oroszországgal a háború után vagy esetleg még a háború alatt? Az EU tagállamai között megosztottság van a kérdés megválaszolása során. Míg a tagállamok többsége támogatja az EU ambiciózus klímasemleges céljait, azok gyakorlati megvalósítása, valamint az azt követő kereskedelmi és politikai hatások jelenthetik a különbséget abban, hogy a REPowerEU rövid távú válasz marad-e az Ukrajna elleni invázióra, vagy egy állandó meghatározója lesz egy új energia-önellátási törekvésnek.

A második kihívás Ukrajna stratégiai szerepe az EU-ban és az európai energia-rendszerben. Az ország szerepe az EU energiarendszerében – tekintettel arra, hogy kulcsfontosságú tranzitország, számos gázvezetékekkel – jelenleg jelentős, ami pedig Ukrajna stratégiai szerepét megszilárdítja az európai energiabiztonságban. Ez szoros kapcsolatban áll az ország esetleges EU-csatlakozásának bonyolult kérdésével, különösen az Oroszországgal való kapcsolatok helyreállításának kontextusában. Ezen érzékeny egyensúly megteremtése kulcsfontosságú lesz, mivel az EU arra törekszik, hogy megerősítse energiától való függetlenségét, miközben kezelni próbálja az összetett diplomáciai kapcsolatokat. A kezdeményezés jövője abban rejlik, hogy miként lehet ezeket a komplex dinamikákat egyensúlyba hozni, végül pedig eldönteni, hogy a REPowerEU ideiglenes válasz marad a jelenlegi válságokra, vagy egy tartós pillére lesz az EU energiastratégiájának.

7. A REPowerEU terv és a tagállami szuverenitás kérdése

A Zöld Megállapodással az Európai Unió globálisan élenjáróként pozicionálta magát a fenntarthatóság és az éghajlatvédelem terén. E stratégiával a célja az lett volna, hogy kezelje a környezetvédelem területén az ideológiai és intézményi fragmentálódást, ezért a klímasemlegesség elérésére irányuló ágazati politikai változtatásokat és új kormányzási eszközöket javasolt. Ezzel párhuzamosan a kormányzati szinteket tekintve egyre többször nem a tagállami, hanem a helyi szinteken figyelhető meg polarizáció, különösen a környezetvédelmi, szociális és gazdasági aspektusokat tekintve. Igaz ez

olyan politikák esetében is, mint az energia, amikor abba a környezetvédelmi követelményeket integrálni kell.⁴⁵ A Zöld Megállapodás után született meg 2021-ben a Fit-for-55 csomag, 2022-ben pedig a RePowerEU terv, miközben az EU-t hosszú évek óta „polikrizis” jellemzi. Így felmerül a kérdés, hogy az EU képes lesz-e összekapcsolni a Zöld Megállapodás klímasemlegességi céljait olyan válságokkal, mint a Covid-19 világjárvány vagy az orosz–ukrán háború, felhasználva ezeket akár az átrendeződés katalizátoraként is.⁴⁶ Igaz, hogy a RePowerEU terv összefügg a Zöld Megállapodással, ugyanakkor a válságok hatására kérdések merülnek fel a célok 2050-ig való megvalósíthatóságával vagy a fenntartható átmenet „igazságosságával” kapcsolatban, például magas energiaárak, vagy az energiaátállítás költségei lakosság által történő megfizetése kapcsán.⁴⁷ Továbbá a különböző politikai irányvonalak az eltérő – EU, tagállami, helyi – kormányzati szinteken keresztül befolyásolhatják a Zöld Megállapodás, illetve az azt követő dokumentumok céljait és azok prioritásait.⁴⁸

Az ambiciózus klímasemleges célok, a jelenlegi energiaválság és az a tény, hogy az energiapolitika több kormányzati szintet érintő, az EU tagállamokkal megosztott hatásköre, felveti azt a kérdést, hogy vajon az EU valóban képes-e érvényesíteni akarátát e területen.

Az EU a Lisszaboni Szerződéssel szerzett hatáskört az energiapolitika területén, ekkor vált e terület önállóvá európai uniós szinten. A geopolitikai helyzet 2018-ban szintén kedvező volt az Unió számára, mivel megfelelőnek tekintették ahhoz, hogy nagyobb szerepet játsszon az energia területén. Így a negyedik energiacsomag, amelyet az energiaunióval kapcsolatban mutattak be, erősített az EU szerepén. Például a megújuló energia célkitűzései korábban nemzeti szintű kötelezettségvállalások voltak, de a negyedik energiacsomag részét képező 2018-as Megújulóenergia irányelv elfogadásával azok európai szinten kötelezővé váltak.⁴⁹ Majd jött a Zöld Megállapodás, amely tovább növelte az EU hatalmát az energiapolitika területén (például a hatására elfogadott jogi kötőerővel felruházott klímátörvény) más kormányzati szintek hátrányára. A dokumentum paradigmaváltást jelentett, mivel az EU célja az lett, hogy minden uniós, de különösen az energiapolitikában elősegítse a fenntarthatóságot. A Zöld Megállapodás tehát egy további hatalmi eltolódást jelent az EU felé. A 2022-es energiaválság is erősítette az EU hatalmát, mivel annak a kezelésében az Unió, különösen a Bizottság

⁴⁵ Cornelia Fraune – Michéle Knodt: Sustainable energy transformations in an age of populism, post-truth politics, and local resistance. *Energy Research & Social Science*, Vol. 43. (2018) 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2018.05.029>

⁴⁶ Alina Felder – Nils Stockmann: Norm collisions in European Union sectoral governance during the COVID-19 pandemic: how the European Commission reconfigures norms in crises. *Contemporary European Politics*, Vol. 1. (2023) 1–22. <https://doi.org/10.1002/cep4.2>

⁴⁷ Thilo Wiertz – Lilith Kuhn – Annika Mattissek: A turn to geopolitics: shifts in the German energy transition discourse in light of Russia's war against Ukraine. *Energy Research & Social Science*, Vol. 98. (2023) <https://doi.org/10.1016/j.erss.2023.103036>

⁴⁸ Nils Stockman: Now they can cope? The Green Deal and the contested meaning of sustainability in EU sectoral governance. *Frontiers in Political Science*, Vol. 6. (2024) 1–12. <https://doi.org/10.3389/fpos.2024.1356897>

⁴⁹ Besnier i. m.

helyeződött a válságmegoldás irányító szerepébe. Viszont minél nagyobb az integráció az energiapolitikában, annál több a polarizálódás is, így minél több hatalom kerül az EU-hoz – a Zöld Megállapodás és a 2022-es energiaválság hatására –, annál inkább megkérdőjeleződik az EU hatásköre.

Igaz, a 2022-es energiaválság némileg változtatott a helyzeten, de a hatalom maradt. Az energiaprioritás háromszögét nézve három fő prioritás esetleg helyette: irány? van az európai energiapolitikában: versenyképesség, ellátásbiztonság és fenntarthatóság. Időnként változó, hogy mire helyeződik a hangsúly. A Zöld Megállapodásban a fenntarthatóság a prioritás, amit a REPowerEU tervvel az ellátásbiztonság váltott fel. A fenntarthatóság nem tűnt el, de a dokumentumban már az ellátásbiztonság eszközeként jelenik meg. Ez a fókuszváltás veszélyeztethette volna az EU nemzetközi klímapolitikai vezető szerepét, mivel megtörhette azt a lendületet, amelyet a fenntarthatóság mint korábbi fő prioritás biztosított. Azonban éppen ellenkezőleg történt. A Bizottság felismerte, hogy a válságra adott eltérő válaszok széttöredezettségre vezethetnek, ezért vállalt vezető szerepet a válság kezelésében. A REPowerEU tervvel a Bizottságnak sikerült egyesíteni az összes tagállamot egy olyan intézkedéscsomag mögött, amely 2027-től megszüntetné az Oroszországból származó fosszilis energiahordozóktól való függőséget. Itt történt egyrészt egy vertikális hatalomadás: a tagállamiról az EU kormányzati szintjére helyeződött a hangsúly, másrészt megvalósult egy horizontális hatalomátadás is, mivel a Bizottság vezető szerepben lépett elő, így a válság során számos vészhelyzeti jogszabályt javasolt. Példa erre a földgáztárolásról szóló szabályozás, vagy az uniós szintről elindított közös gázvásárlási platform is.

A 2018-as energiaunió esetében az energiabiztonság, a Zöld Megállapodásban a fenntarthatóság, míg a REPowerEU tervben ismét az energiabiztonság – kiegészülve a fenntarthatóság szempontjaival – került a középpontba az uniós hatáskörök kiterjesztésekor. A 2022-es válság tehát tovább erősítette az Európai Unió szerepét az energiapolitika területén, mégpedig olyan mértékben, amire békeidőben nem lett volna lehetőség. Ugyanakkor a tagállamok részéről a szuverenitásra való hivatkozások nem tűntek el teljesen – csupán ritkábbá váltak a válság idején. Elég csak a fentebb is hivatkozott közös gázvásárlási platformra gondolni, amely az EU 2022-es gázfogyasztásának csupán 3,5%-át fedezte, így a többi biztosítása a tagállamok szuverén döntése maradt. A Bizottság jóváhagyásával például Spanyolország és Portugália ideiglenesen kiléptek az európai villamosenergia-piacról, hogy támogatassák saját energiaelőállításukat és csökkentsék az energiaárakat.

8. Záró gondolatok

A 2022-ben kezdődő ukrán–orosz háború és annak következményei világosan rávilágítanak arra, hogy az EU energiapolitikája a mai napig nem kihívásoktól mentes. A válság hatására felértékelődött az energiabiztonság és -diverzifikáció fontossága, miközben az energiapolitikai irányvonalak és célkitűzések ismét átdolgozásra kényszerültek. A tanulmány célja a háború okozta energiaválság kezelésére született REPowerEU terv kihívásainak és lehetőségeinek elemzése volt, a Zöld Megállapodás és a jelenleg is fennálló polikrízis függvényében.

A REPowerEU terv határozott – ámbár fennáll az esélye, hogy rövidtávú – választ ad a közvetlen energiapolitikai kihívásokra, azonban jövője abban rejlik, hogy miként tudja az energiabiztonság és fenntarthatóság követelményét, továbbá a külpolitikai problémákat egyensúlyba hozni. Így dőlhet majd el, hogy a REPowerEU terv ideiglenes válasz marad a jelenlegi válságokra, vagy egy tartós pillére lesz az EU energiastratégiájának.

A tanulmány két hipotézis alátámasztására született. Álláspontom szerint az első előfeltevésemet sikerült alátámasztanom, mivel az elemzett dokumentum a Zöld Megállapodástól eltérően a fenntarthatóság környezeti oldala helyett a gazdasági oldalra, azaz az energiabiztonságra helyezi a hangsúlyt, egyfajta válaszként a háború okozta energiaválságra. Igaz, hogy a Zöld Megállapodásra épít, így az energiabiztonsági oldal fenntarthatósági aspektusokkal lett kiegészítve, intézkedései a 2050-re célul kitűzött klímasemlegesség eléréséhez nem elegendőek. A REPowerEU célja, hogy csökkentse az orosz fosszilis energiaforrásokkal való függőséget, miközben próbálja megőrizni az uniós gazdaság versenyképességét. Azonban, ahogy arra fentebb is utaltam, az ezzel kapcsolatos intézkedések nem feltétlenül szolgálják a hosszútávú környezeti fenntarthatóságot. Bár az EU célja a klímasemlegesség 2050-re történő elérése, a tervben szereplő intézkedések önmagukban nem elegendőek ahhoz, hogy teljes mértékben megfeleljenek a hosszú távú fenntarthatósági és energiabiztonsági célkitűzéseknek. A tagállamok különböző gazdasági és politikai helyzete miatt a közös energiapolitika megvalósítása továbbra is nehézkes. A tagállami gazdasági ösztönzők és a megfelelő szabályozás hiányosságai is hátráltatják az energiatakarékosság és a tiszta energia gyors elérését. A REPowerEU által felvázolt célok megvalósításához szükség lenne a tagállamok közötti szorosabb együttműködésre, valamint a gazdaságpolitikai és adózási rendszerek nagyobb mértékű harmonizálására, amelyek ösztönöznék a fenntartható energia alkalmazását. Tehát a gyors átállás és az energiahatékonyság javítása kulcsfontosságú, de a meglévő politikai és gazdasági keretek között a kívánt célok elérése továbbra is kérdéses.

Az energiabiztonság és a környezetvédelem közötti egyensúly megtalálása kulcsfontosságú lesz, különösen, hogy a háború és a gazdasági válságok következményei hosszú távon is hatással lesznek az EU energiapiacára. A REPowerEU tehát egy szükséges válasz a jelenlegi válságokra, de az igazi sikerhez átfogóbb politikai és gazdasági reformokra lesz szükség, amelyek figyelembe veszik az egyes tagállamok különböző igényeit és lehetőségeit.

Álláspontom szerint második hipotézisemet is sikerült alátámasztanom. A tagállamok szuverenitásának és az EU közösségi szintű fellépésének kérdése bonyolult összefüggéseket rejt. A REPowerEU terv, amely az energiabiztonságot helyezi előtérbe, lehetőséget ad arra, hogy az EU továbbra is vezető szerepet vállaljon az energiaválság megoldásában, de ezzel párhuzamosan a tagállamok töreksenek megtartani saját hatáskörüket, különösen a legnagyobb kihívásokkal járó helyzetekben. Habár az EU képes volt összehangolni a tagállamokat az orosz fosszilis energiahordozóktól való függetlenség érdekében, azok autonómiája továbbra is kulcsfontosságú marad a hosszútávú energiaátmenet és a fenntarthatósági célok megvalósításában. A jövőben tehát az európai uniós és a tagállami kormányzati szint közötti hatáskörök

kiegyensúlyozása lesz az egyik legnagyobb kihívás az energiapolitika terén, különösen a válságok és az egyre komplexebb geopolitikai helyzetek fényében.

Összességében elmondható, hogy az orosz–ukrán háború hatásai alapvetően átalakítják az Európai Unió energiapolitikáját. Az EU számára kulcsfontosságú, hogy a környezetvédelmi és energiabiztonsági célok között megtalálja az egyensúlyt, miközben figyelembe kell venni a tagállamok különböző igényeit és politikai prioritásait. Az energiapolitika kapcsán azonban elengedhetetlen, hogy az uniós kormányzati szintről érkező megoldások ne csupán a jelenlegi válságokra adjanak választ, hanem hosszútávú fenntarthatóságot is biztosítsanak.

